

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ

КЛЮЧОВІ СЛОВА: РИЗИК, КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКУ, ОЗНАКА КЛАСИФІКАЦІЇ, ТИП РИЗИКУ

Здійснення підприємницької діяльності завжди пов'язане з невизначеністю ситуації і мінливістю економічного середовища, що, в свою чергу впливає на отримання очікуваного кінцевого результату. Згідно з основними принципами діяльності комерційної організації – прагнення отримання якомога більшого прибутку обмежується можливістю понести збитки. Звідси з'являється поняття ризику.

Компанія завжди повинна намагатися мінімізувати ризик. Але якщо вона керується в своїй поведінці прагненням повністю виключити його, то їй зрештою доведеться взяти на себе найбільший ризик з усіх можливих: ризик внаслідок бездіяльності.

У своїй праці «Ефективне управління підприємством» П. Ф. Друкер виділяє такі види ризику:

- ризик, який необхідно приймати; ризик, який є «вбудованим» в саму природу бізнесу;
- ризик, який компанія може собі дозволити;
- ризик, який компанія не може собі дозволити;
- ризик, який компанія не може собі не дозволити [1, с. 192].

Майже в кожній індустрії існують ризики, які треба приймати, щоб просто залишитися в бізнесі. Нерідко це ризики, які в будь-якому іншому бізнесі вважали б неприпустимими.

Втратити гроші і марно витратити сили на пошуки сприятливої можливості – це ризик, який компанія може на себе взяти. Ризик, який компанія не може собі дозволити – це, перш за все, ризик виявитися нездатним розвинути свій успіх. Можливість прориву – це ризик, який компанія не може собі не дозволити.

Яскравим прикладом реалізації можливості прориву є історія Xerox Corporation. Вченими був розроблений новий технологічний процес для подолання обмеження в технології копіювання офісних документів. Спочатку він пропонувався багатьом великим компаніям, але всі вони відкинули його як занадто ризикований та дорогий. А Haloid Corporation (так у той час називалася компанія Xerox) була невеликою фірмою, але взяла технологію на озброєння. Їй довелося зайняти і інвестувати 40 млн. дол., щоб зробити новий технологічний процес досконалим. Але нагорода за цей ризик була великою і швидкою.

Оскільки ризик охоплює майже усю діяльність господарюючого суб'єкту, існує й різноманіття ризиків, з якими зіштовхується підприємство у ході своєї діяльності. Але історія бізнесу – це історія не тільки проривів, це ще й історія банкрутств. Щоб уникнути такої долі, компанії потрібна інша,

більш детальна градація ризиків, щоб була змога вирішити, на який ризик компанія здатна піти та якого ризику вона має уникнути.

Незважаючи на те, що у рамках економічної діяльності підприємства ризик є постійно присутнім, цей феномен і досі є вивченим недостатньо. І до нинішнього часу немає загальноприйнятого трактування поняття «ризик», немає загальноприйнятої класифікації видів ризику, немає фундаментальних робіт, які б розкривали сутність та зміст цієї економічної категорії.

Відповідно до класичної теорії, найвизначнішими представниками якої були Міль та Сеніор, в структурі підприємницького прибутку вирізняють дві складові: відсоток, як частка на вкладений капітал та плата за ризик, як відшкодування можливого ризику. Отже, в рамках цієї концепції ризик ототожнюється лише з матеріальними втратами, які може понести підприємство в результаті прийняття того чи іншого рішення.

Це тлумачення ризику було однобічним і спричинило розроблення іншої теорії – неокласичної. Її представниками були Маршалл, Пігу та Найт. Неокласична теорія заснована на положенні, що підприємство, яке працює в умовах невизначеності і прибуток якого є величиною змінною, у своїй діяльності повинно керуватися двома критеріями: розміром очікуваного прибутку та величиною його можливих коливань.

Дж. М. Кейнс доповнив неокласичну теорію ризику, систематизувавши існуючі теорії та дав докладну класифікацію підприємницьких ризиків, ввів чинник «задоволення», який полягав у тому, що підприємець в очікуванні більшого прибутку піде на більший ризик.

Кейнс розглядав питання ризиків зі сторони суб'єкта, який здійснює інвестиційну діяльність і виділив три види ризику:

- підприємницький ризик – невизначеність отримання очікуваного прибутку від вкладення коштів;

- ризик кредитора – ризик неповернення кредиту, що включає в себе юридичний ризик (ухилення від повернення кредиту) і кредитний ризик (недостатність забезпечення);

- ризик зміни цінності грошової одиниці – ймовірність втрати коштів у результаті зміни курсу національної грошової одиниці (ринковий ризик) [2].

Сьогодні у західній практиці більшість експертів погоджуються з наступною класифікацією:

- ринкові ризики (пов'язані з коливаннями цін на біржові товари);

- кредитні ризики (ризики недотримання зобов'язань контрагентами компаній);

- операційні ризики (найчисленніші, що охоплюють різноманітні ризики – від збоїв в інформаційній системі до нелояльності персоналу);

- бізнес-ризики (наприклад, ризик того, що новий товар компанії при появі на ринку спіткає невдача).

Для вітчизняної економіки проблема ризику, його оцінки та класифікації також не є новою. Ще у 20-х роках ХХ століття були

сформовані юридичні передумови обліку господарських ризиків: приймається ряд законодавчих актів, які нормативно визначили зміст поняття «нормальний виробничо-господарський ризик» стосовно виробничої та раціоналізаторської діяльності. Однак вже у середині 30-х років ризик був об'явлений буржуазним поняттям, неприбутковим соціально-економічному ладу. Вважалось, що ризик буде постійно відмирати з розвитком планової системи господарювання [3, с. 4].

У 60-х роках постулат про детермінованість економічних процесів був відкинутий, що сприяло розповсюдженню ідей невизначеності господарського розвитку. У цей період з'являються більш ніж два десятки робіт про господарський та валютний ризики. Це статті, брошури та дисертації про регулювання ризику (С.І. Котов), рішення фінансових задач в умовах ризику (С.Н. Кошеленко), страхування ризику (Д.В. Тулін) тощо.

З середини 80-х років стало очевидним, що облік ризиків в економіці є необхідним, а у 90-х роках, коли в Україні почався перехід до ринкової економіки, з'явилися нові види ризику, які не були вивчені економікою раніше. Все більше вчених стало розглядати цю проблему.

На сьогоднішній день багато іноземних та вітчизняних авторів приділяють увагу проблемам ризику та його класифікаціям, розгляданню його ролі та значення присвячено багато робіт і їх кількість постійно збільшується. Серед них роботи А.П. Альгіна, Б.А. Райзберга, Н.В. Хохлова, В.В. Вітлінського, О.Л. Устенко та інших.

Але і по цей час автори робіт в сфері даної проблематики не мають єдиної точки зору відносно того, якою повинна бути класифікація системи ризиків. У результаті в працях різних вчених ризики в цілому представлені більш ніж 220 видами в різних класифікаційних комбінаціях [4]. Більш того, аналіз постійно розширюваного кола робіт, присвячених виробленню єдиної структури ризиків, дозволяє зробити висновок, що автори не тільки не прийшли до створення універсалії у цьому питанні, але і не наближаються до неї.

Значний інтерес становлять класифікації підприємницького ризику С.В. Валдайцева та І.Т. Балабанова. С. В. Валдайцев поділяє всі ризики на дві групи: систематичні та несистематичні [5, с 42]. Балабанов ділить ризики на чисті та спекулятивні [6, с. 22].

Однак, найбільш часто класифікації проводяться за такими ознаками, як рівень виникнення, за ступенем обґрунтованості прийняття, по відповідності допустимим межах та за характером наслідків.

В.М. Гранатуров виділяє такі класифікаційні ознаки, як час виникнення ризиків, чинники їх виникнення, характер врахування ризиків, характер наслідків та сфера виникнення ризиків [7, с. 17-21].

В.В. Вітлінський виділяє вісім класифікаційних ознак ризику:

1. Щодо масштабів та розмірів.
2. Щодо аспектів.
3. Щодо міри об'єктивності та суб'єктивності рішень.
4. За ступенем ризикованості рішень.

5. За типами ризику.
6. Щодо часу прийняття ризикових рішень.
7. Щодо чисельності осіб, що приймають рішення.
8. Щодо ситуації [8, с. 46].

Л. Н. Тепман так само виділяє вісім класифікаційних ознак, однак вони дещо відрізняються. Згідно з Тепманом ризику класифікуються:

1. За природою виникнення.
2. Залежно від етапу вирішення проблеми.
3. За масштабами ризиків.
4. За сферою виникнення.
5. По можливості страхування.
6. За видами підприємницької діяльності.
7. За ступенем системності.
8. За ступенем допустимості [9, с. 29-32].

Т.Є. Андрєєва у своїй праці «Ризик в ринковій економіці» виділяє шість класифікаційних ознак ризику, які перекликаються з ознаками Вітлінського та Тепмана [10, с. 14-26].

Однією з найбільш системних класифікацій, на наш погляд, є класифікація О.Л. Устенко, яку він пропонує у своїй монографії «Теорія економічного ризику». Устенко градує ризику за такими критеріями:

- за ступенем зв'язку з підприємницькою діяльністю;
- за належністю до країни функціонування господарюючого суб'єкта;
- за рівнем виникнення;
- за сферою походження;
- за причинами виникнення;
- за ступенем обґрунтованості прийняття ризику;
- за ступенем системності;
- за відповідністю допустимим межам;
- за ознакою реалізації ризиків;
- за адекватності часу ухвалення рішення;
- за групою, яка аналізує ризик і приймає рішення про поведінку підприємства у разі його виникнення;
- за масштабами впливу, або по сфері охоплення;
- за можливістю прогнозування;
- за ступенем впливу на діяльність суб'єктів господарювання [11, с. 34-43].

Ознака класифікації «за ступенем зв'язку з підприємницькою діяльністю» обумовлена тими відмінностями, які існують між різними видами діяльності, яку можуть проводити суб'єкти господарювання. Під підприємництвом розуміється самостійна ініціативна господарсько-фінансова діяльність громадян з метою отримання прибутку і здійснювана від свого імені під свою майнову відповідальність або від імені і під відповідальність юридичної особи – підприємства. Однак, в економіці існують організації, які працюють не за прибуток, а мають зовсім інші цілі.

Це так звані «non profit organizations», прикладом яких можуть служити благодійні організації. Але й вони відчувають на собі вплив ризику, отже, введення даного типу класифікації є доцільним.

За рівнем виникнення ризику можуть бути класифіковані наступним чином:

- ризику, що виникають на мікрорівні, тобто ризику окремої фірми;
- ризику галузевого походження, пов'язані зі специфікою галузі, в якій функціонують підприємства;
- ризику міжгалузевого походження, наявність яких обумовлена впливом і залежністю окремих галузей і сфер економічної діяльності між собою;
- регіональні ризику, які можуть виникати через наявність специфіки розвитку в певних регіонах країни;
- державні ризику, які впливають на всі господарські суб'єкти цієї країни;
- глобальні ризику, які виникають в економіці декількох країн або всього світового співтовариства.

Також Устенко виділяє такі класифікаційні ознаки, як належність до країни функціонування (зовнішні і внутрішні) та масштаби впливу ризиків (одноосібні і багатоосібні). Ми вважаємо, що введення цих типів класифікації не є необхідним, оскільки вони є укрупненими рівнями попередньої.

Ознака класифікації ризиків «за сферою походження» дозволяє об'єднати ризику у великі групи залежно від того, в якій сфері вони виникають. За своєю структурою ризику, згідно з цією класифікацією, складаються з:

- соціально-політичних – походження яких базується на можливості виникнення непередбачених ситуацій у разі зміни здійснюваного державою політичного курсу;
- адміністративно-законодавчих – які виникають у разі реалізації незапланованих адміністративних обмежень господарської діяльності ринкових суб'єктів, а так само змін у законодавстві;
 - виробничих – пов'язаних з будь-яким видом виробничої діяльності;
 - комерційних – виникають в процесі реалізації товарів і послуг, вироблених або закуплених підприємством. Дана група ризиків може бути як самостійною (якщо основним видом діяльності організації є комерція), так і у складі виробничих ризиків (якщо комерційні ризику виникають у підприємства, що займається виробничою діяльністю, в процесі реалізації своєї продукції). На нашу думку, в структурі комерційного ризику важливо виділити транспортний ризик, який має свою велику класифікацію, яку було уніфіковано у 1936р.
- фінансових – що виникають у сфері відносин підприємства з банками та іншими фінансовими інститутами, а також пов'язані з невиконанням суб'єктом економічної діяльності своїх фінансових зобов'язань.

– природно-кліматичних – виникають внаслідок залежності суспільного виробництва від природно-кліматичних умов і зв'язку суспільного виробництва з навколишнім середовищем;

– демографічних – які виникають внаслідок зміни демографічної ситуації;

– геополітичних – ризики глобального характеру (прикладом може служити світова міграція робочої сили).

Ми вважаємо, що до цієї структури необхідно додати інноваційні ризики, що виникають при вкладенні підприємством коштів у виробництво товарів і послуг, які, можливо, не знайдуть очікуваного попиту на ринку; та страхові ризики, які представляють собою ймовірну подію або сукупність подій, на випадок яких здійснюється страхування.

За причинами виникнення виділяють такі групи ризиків:

- 1) ризик, викликаний невизначеністю майбутнього;
- 2) ризик, викликаний браком інформації для прийняття рішень, який пов'язаний з об'єктивною неможливістю обліку і розгляду всіх параметрів, необхідних для прийняття господарських рішень;
- 3) ризик, викликаний особистісними суб'єктивними факторами групи, яка аналізує ризик.

Існує три типи людей в залежності від ставлення до ризику: нейтральні до ризику, прихильники ризику та супротивники ризику [12, с. 20-24]. Це обумовлює необхідність виділення класифікаційної ознаки «за ступенем обґрунтованості прийняття ризику». Згідно з цією ознакою ризики групуються таким чином:

– обґрунтовані ризики – це такий вид ризиків, який підприємство вирішує прийняти на себе, при цьому їх вплив на його діяльність буде мінімальним;

– частково обґрунтовані – такий вид ризиків, які приймаються або пропонуються до прийняття підприємством при рівності результатів і витрат;

– авантюрні – містять значну ймовірність недосягнення поставленої мети.

За ступенем системності Устенко виділяє системні й несистемні ризики. Несистемні – це ризики, не властиві даній системі, ступінь впливу яких можна зменшити або звести до нуля. Системними називаються ризики, існування яких обумовлене самою системою; їх ступінь не може бути знижена.

Згідно з ознакою відповідності допустимим межах ризику поділяються на допустимі, критичні і катастрофічні. Устенко визначає рівні цих ризиків у порівнянні із середнім рівнем ризику в економіці та максимально допустимим рівнем ризику. Так, допустимий ризик повинен бути нижче середнього рівня ризику в економіці, критичний ризик знаходиться між середнім і максимально можливим рівнем ризику, а катастрофічний – вище максимально можливого рівня ризику.

Ми вважаємо, що цю градацію доречно доповнити і з точки зору втрат, які може понести підприємство у результаті прийняття на себе того чи іншого ризику. З цієї точки зору, допустимим є ризик, проявом якого можуть бути збитки, величина яких не перевищує запланованого прибутку. Критичний ризик характеризується ймовірністю втрати всього прибутку та частини основного капіталу. Під катастрофічним розуміється ризик, що характеризується погрозою втрат у розмірі рівному, або такому, що перевищує весь майновий стан підприємця.

За ознакою реалізації ризиків виділяють дві основні групи: реалізовані і нереалізовані ризики. Перша група являє собою несприятливі події які відбулися, друга – навпаки, які не здійснилися всупереч очікуванням.

За адекватністю часу ухвалення рішення про реагування на реалізовані ризики виділяють наступні групи:

- ризики попереджувальної групи – які враховані при складанні планів розвитку підприємства;

- поточні ризики – які не були заздалегідь передбачені і не була вироблена стратегія поведінки на разі зіткнення з ними; і господарюючий суб'єкт реагує на них у момент виникнення;

- запізнілі ризики – які не були заздалегідь передбачені і стратегія поведінки виробляється після їх виникнення.

По групі, яка аналізує ризик і приймає рішення про поведінку підприємства у разі його виникнення, виділяють ризики індивідуального рішення (ухвалення рішення проводиться однією людиною, наприклад, власником фірми) і ризики колективного рішення (рішення приймається групою осіб).

За можливістю прогнозування ризики можуть бути розділені на прогнозовані, тобто ризики, виникнення яких піддається прогнозу, і частково непрогнозовані, тобто ризики, які виникають внаслідок настання форс-мажорних обставин.

За ступенем впливу на діяльність господарюючих суб'єктів виділяють спекулятивні і чисті ризики. Спекулятивні ризики характеризуються тим, що їх прояв може призвести як до збитків, так і додаткових доходів. Чисті ризики призводять тільки до збитків.

На нашу думку, наведену Устенко класифікацію слід доповнити ще деякими ознаками. Зведена таблиця класифікації ризиків за певними ознаками наведена нижче (табл. 1).

Залежно від етапу вирішення проблеми можна виділити ризики на рівні прийняття рішення (помилки у прийнятті методів визначення рівня ризиків через нестачу інформації, її низької якості або дезінформації) та ризики на етапі реалізації рішення (помилки в реалізації правильного рішення, несподівана зміна об'єктивних умов).

Також усі підприємницькі ризики можна поділити на дві великі групи відповідно до можливостей страхування: що страхуються і не страхуються. Підприємець може частково перекласти ризик на інших суб'єктів економіки, але існує і група ризиків, яку не беруться страхувати страхові компанії.

Класифікація ризиків за певними ознаками

№	Класифікаційна ознака	Види ризиків	№	Класифікаційна ознака	Види ризиків
1	Зв'язок з підприємницькою діяльністю	Підприємницькі	8	Реалізація ризиків	Реалізовані
		Непідприємницькі			Нереалізовані
2	Рівень виникнення	Фірмовий (мікрорівень)	9	Адекватність часу прийняття рішення про реагування на реалізацію ризиків	Попереджувальні
		Галузевий			Поточні
		Міжгалузевий			Запізнілі
		Регіональні	10	Група, що аналізує ризик і приймає рішення про поведінку в разі його реалізації	Індивідуального рішення
		Державний			Колективного рішення
Глобальний	11	Можливість прогнозування	Прогнозовані		
Соціально-політичні			Непрогнозовані		
3	Сфера походження	Адміністративно-законодавчі	12	Ступінь впливу на діяльність	Спекулятивні
		Виробничі			Чисті
		Комерційні	13	Залежно від етапу вирішення проблеми	На етапі прийняття рішення
		Фінансові			На етапі реалізації рішення
		Природно-екологічні	14	Можливість страхування	Страхуються
		Демографічні			Не страхуються
		Геополітичні	15	Тривалість впливу	Довгострокові
		Інноваційні			Короткострокові
Страхові	16	Тип обліку	Внутрішні		
Невизначеності майбутнього			Зовнішні		
4	Причини виникнення	Браку інформації	17	Вид небезпеки	Антропогенні
		Суб'єктивного впливу			Природні
		Обґрунтовані			Змішані
5	Ступінь обґрунтованості прийняття ризику	Частково обґрунтовані	18	Вид втрат	Матеріальні
		Авантюрні			Трудові
		Системні			Фінансові
6	Ступінь системності	Несистемні	18	Вид втрат	Втрати часу
		Мінімальні			Спеціальні
7	Ступінь припустимості	Підвищені	19	Об'єкт виникнення	Ризики окремої операції
		Критичні			Ризики окремого напрямку діяльності
		Катастрофічні			Ризики фірми в цілому

За тривалістю впливу ризику поділяються на довгострокові (ризик, пов'язаний із стратегічним впливом) та короткострокові (кон'юнктурні).

За типом обліку виділяють внутрішні та зовнішні ризики. Внутрішні ризики спричиняються ендогенними факторами функціонування об'єкта ризику. Наприклад, якщо об'єкт ризику – це фірма, то до ендогенних факторів можна віднести рівень ділової активності фірми, адекватність маркетингової стратегії та інше. Зовнішні ризики обумовлені впливом екзогенних факторів, наприклад, девальвацією валюти, зміною світової кон'юнктури.

За видом небезпеки виділяють техногенні (антропогенні), природні та змішані ризики. Техногенні ризики породжені господарською діяльністю людини: аварійні ситуації, забруднення навколишнього середовища тощо. Природні не залежать від діяльності людини. До них відносяться в основному ризики стихійних лих. Змішані ризики – події природного характеру, ініційовані господарською діяльністю людини.

Деякі випадають з класифікації ризику, пов'язані з фінансовою діяльністю, але умовно їх можна віднести до антропогенних [13, с. 14].

Залежно від виду втрат виділяють такі ризики:

1. Матеріальні – ризики втрат проявляються в непередбачених проектом (планом) додаткових витратах або прямих втратах майна, обладнання, сировини, енергії.

2. Трудові – ризики, пов'язані з втратою робочого часу.

3. Фінансові – ризики пов'язані з прямим грошовим збитком, викликаним непередбачуваними платежами, виплатою штрафів, неотриманням коштів з передбачених джерел, втратою грошових коштів і цінних паперів. Крім того, фінансові втрати можуть бути при недоотриманні або неотриманні грошей з передбачених джерел, при неповерненні боргів, несплаті покупцем поставленої йому продукції, зменшенні виторгу внаслідок зниження цін на реалізовані продукцію і послуги.

4. Втрати часу – ризики, що викликають при уповільненні виробничого процесу в порівнянні з планом.

5. Спеціальні – ризики, пов'язані з можливістю нанесення шкоди здоров'ю, життю людей, навколишньому середовищу, престижу підприємця, а також внаслідок інших несприятливих соціальних і морально-психологічних наслідків [14, с. 34-35].

За об'єктом виникнення розрізняють ризики:

– ризики окремої операції – ризики, на які поширюється тільки на окремо здійснювану операцію;

– ризики окремого напрямку діяльності – ризики, яким піддається окремий вид діяльності організації;

– ризики фірми в цілому – ризики, які поширюються на діяльність всієї організації.

Як було сказано раніше, діяльність усіх господарських суб'єктів сполучена з присутністю ризиків. У сучасних умовах стає неможливим управляти підприємством без урахування їх впливу, а для ефективного

ведення бізнесу необхідно не тільки знати про присутність ризику, а й вміти правильно ідентифікувати конкретний ризик.

Ми не вважаємо запропоновану нами класифікацію повною, оскільки принцип класифікування визначається конкретним завданням, характеристикою суб'єкта, який вирішує це завдання, і конкретною ситуацією, в якій знаходиться суб'єкт. Для кожної окремої задачі класифікація ризику може мати самостійне рішення, так як природа ризику, що супроводжує певний вид діяльності, має свою певну специфіку, що задає доцільність наявності в системі класифікацій тих чи інших ознак. З цього можна зробити висновок, що створення універсальної класифікації є майже неможливим, а взяття за основу стандартну класифікацію ризиків для управління підприємством може бути невірним рішенням. Однак, запропонована класифікація може представляти практичний інтерес для організацій і може бути використана в якості моделі для побудови власної класифікаційної таблиці.

Література

1. Друкер, Питер, Ф. Эффективное управление предприятием.: Пер. с англ. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2008. – 224с.: ил. Парал. тит. англ.
2. Дж. М. Кейнс. Общая теория занятости, процента и денег, www.ek-lit.agava.ru.
3. Альгин А.П. Грани экономического риска. – М.: Знание, 1991. – 64с. – (Новое в жизни, науке, технике. Сер. «Практика хозяйствования и управления»; №1).
4. В.В. Черкасов Проблемы риска в управленческой деятельности: Монография, М.: «Рефл-бук», Киев: «Валер», 1999.
5. Валдайцев С.В. Оценка бизнеса: учеб.: 3-е изд. перераб. и доп. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 576с.
6. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент. М. – Финансы и статистика, 1996. – 192с.: ил.
7. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения: Учебное пособие. – 2е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство «Дело и Сервис», 2002 – 160с.
8. Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. – К.: ТОВ «Борисфен-М», 1996. – 336с.
9. Тэпман Л.Н. Риски в экономике: Учеб. пособие для вузов / Под ред. проф. В.А. Швандара. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 380 с.
10. Ризик у ринковій економіці: Навчальний посібник/ Андрєєва Т.Є., Петровська Т.Е. – Харків: Бурун Книга, 2005. – 128с.: 12іл.
11. Устенко О.Л. Теория экономического риска: Монография. – К.: МАУП, 1997. – 164с.
12. Ілляшенко С.М. Економічний ризик: Навчальний посібник. 2-ге вид., доп. перероб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 220с.

13. Хохлов Н.В. Управление риском: Учеб. Пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 239с.
14. Райзберг Б.А. Предпринимательство и риск. – М.: Знание, 1992. – 62с. – (Новое в жизни, науке, технике. Сер. «Экономика», №4).

Резюме

У статті показана необхідність класифікації ризиків у підприємницькій діяльності, розглянуті різні точки зору на класифікування ризиків, здійснена систематизація класифікації ризиків за певними ознаками.

В статье показана необходимость классификации рисков в предпринимательской деятельности, рассмотрены различные точки зрения на классифицирование рисков, осуществлена систематизация классификации рисков по определенным признакам.

The article showed the need for risk classification in business, reviewed different viewpoints on classification of risks, systematization of the risk classification was carried out.